

Několik dodatků ke článku "My a oni".

S opravdovým zájmem čti jsem v Pokroku Západu článek "My a oni", otištěný z Clevelandské Volnosti, která, svým zvláštním způsobem, uhodí velmi často hřebík akorát na hlavičku. V tomto případě podařilo se jí to přímo znamenitě. Hodně takových jednoduchých, prostě od srdce plynoucích kritik, přivedlo by snad na naši svobodomyšlnou stranu na cestu opětného myšlení a vytrhlo z dlouholetého už stavu svobodného nemýšlení, lemuž, a vědomí svého duchovního povaze, v pyšném pohrdání a s vyhraněnými nade všem pysky, se oddala. A to je šeho strana svobodomyšlná nejvíce potřebuje. Nedostatek myšlení, plodného duchovního života, jest příčinou všech těch vad. Kde chybí život duchovní, darmo bys hledal, co je vznešené a krásné. Tam není nadšení, ani obětavosti. Proto stojí katolíci v tomto ohledu tak vysoko nad námi. Jejich duchovním životem je jejich víra. Oni jsou plni své víry a nadšení pro její rozkvět a trvání, čemuž oběmu s radostí, se sladkým vnitřním uspokojením a odpuštěním si ledaše, oběti přináší i v těchto zléch časech, kdy tak přemouřivý zámožný obchodník svobodomyšlný ihned o čertech si myslí, jakmile údel národního darůk ho upomíná, a čerstva zapíše tu slovo "několik" a pak moudřímí a rozumí se i svobodomyšlnými výrony celou tu národnost i to pokrokářství do horoucích peklic posílá a každý cent vyde, co už kdy na ty věci (vy-sloveno hodně s vysoká a s pakatelisováním) dal a obětoval. Hodil-li se mu dobrý kamarád v tomto přeto-vání "svobodomyšlnosti" a národnosti, praskne na to dollar neb více a druhý den, po vystřízlivění, odnesou to zas ty ubohé popelky, svobodomyšlnost a národnost, že k vůli nám, těm hloupostem, tolik utratil.

Není nadšení! A proč není nadšení v řadách svobodomyšlníků; takové nadšení národní a pokrokové, jakým dříve se vyznamenávali? Proč není? Příčiny mohou být mnohé, ale jen jedna může být hlavní. Říká se: co hlav, to rozum. Každý rozum jinak poznává a soudí. Po mém rozumu je příčinou našeho úpadku, a není-li to úpadek, tedy jestě kolikaletá už zaréžka všeho pokroku: jednostrannost, v níž činnost svobodomyšlná uvizla. Zůstalo se na tom, a čím se započalo a to ovšem nemohlo vésti nás dále, a poněvadž kdo nepokračuje, jde nazpět, octlí jsme se právě tam, kde Volnost, auzi kdo jiný může nás chválou obmysliti. A na té smutné skutečnosti nedá se nic a nijak zakřídovat. Dosavadní patroni svobodomyšlnosti mohou se naparovat jak chtějí a nutit se do nadšení, jež jim samým chybí, až do únavy, nic na tom nezmění. My zhostili se víry v osobního boha, v nebe, peklo; s tím jsme hotovi, to je pravda. První nás nevábí a druhé neodstrašuje. Ale tím jsme též hotovi se všim jiným. My ovšem vidíme se povznešení nad těmi masami věřících; ale medle kde jsou ty naše velké přednosti? Zbaveni pout víry a náboženských před-sudkův jsme prý přístupni pokroku, což vě. Hoi nejasou, praví naši vůdové. Leč kde je ten náš pokrok? Kde je to naše povznešení, abychom se ním plně a očividně lišili od věřících? Kde jsou ty naše výtečnosti? Kde naše ideály? Či mohou být lidé velcí a slavní, dobří a užiteční, bez vznešených ideálů? A konečně naši skutkové? Ta díla památná, hlásající slávu a moc ducha osvobozeného. Pro-sím, kde je to všechno, kde?

Jděte a podie skutků poznáte je! Volnost praví a to zcela právem, že to, co činíme my, nedá se ani porov-

nati s tím, co činí katolíci, kteří pro rozkvět své víry i všeobecnou lidumilnost. Není to prý rozdí, ale přímo protiva. A jsme my snad jist lidé, a menším srdcem a rchovanějších myslí, abychom nedovedli učinit ve svém duchovním směru, co činí oni ve víře? Zjistěte je nejsem! Nám jen něco vadí v našem rozvoji a pokroku. Utlumuje našeho ducha a činí nás nečinnými a neplodnými. A to je dosavadní jednostranný směr svobodomyšlnosti. Směr negativní — záporný a bohivý. Lámat pouta od-řít a učít je volnému přemýšlení. Uvidět je na vlastní oči, že ná-rodu svobodného, lidem přirozenějšího a tedy také užitečnějšího, potřebám a vypracování národu náboženského, a všemi nadpřirozenými se ztotožňují jejich. Na počátku směr ten postáčil svobodomyšlným Čechům americkým, jakož postáčil svobodomyšlníkům velikých národů až posud, neb úsil-ný poměr jejich ku ostatním jest takový, že z každého čini agitátora, misionáře volné myšlenky, a polem velice širokým. U nás už je jinak. Naše řady varostly rychle a útlasně. Svobodomyšlní Čechové stali se podstatnou částí amerického. Čestava už od mnohých let. Pole agitátora se sálilo. Oba tábory se více méně ustálily. Přechody jsou řídké a není agitátorského díla pro všechny svobo-domyslné Čechy. Není příležitosti ku práci agitátní pro všechny, kdo by ji snad chtěli, k vůli udržení se v činnosti a nadšení. Jiným už dávno přesytil se jednotvárný ten směr. Znechtulo se jim jen to boření. Se-vědnělo to věčně opakovaním toho, co už znali a čemu se trvale naklonili před dvaceti a třiceti lety. Zá-jem jejich znenáhla se umrtvil. Propadli duchovnímu spánku, svobodné-mu nemýšlení a nečinnosti. Tomu se znenáhla zvyklo a to tím spíše, když s mnohých stran, k vůli vlastnímu pohodlí, jestě povzbuzováno a hý-čkáno bylo. Proto a jen proto octlí jsme se tam, s celou svou svobodomyšlností, kde jsme, a nikdo věru nemá přičinu nám toho závidět. Co postáčil kroužku nadšených, nepostačí masám lidu, podstatné části národního tělesa. A proto záhy mělo se též začít s prací teoretickou mezi svobodomyšlnými Čechy americkými; s uskutečňováním, dle možnosti, všeho toho co krásného lidstvu sli-buje vřítzaví volné myšlenky. Mělo se zasvětit semeno uvádět ve zrůst a do ovoce. Měli jsme učít sebe i své děti žít podle nových, krásnějších názorů. Pečovat o jich lepší poznání, pochopení a utvrzení u sebe i jiných prostředky živých skutků, které nejen blaží, nadchávají, ale i povzbuzují. Neb slovo může být sebe krásnější, tělem-li se neoděje, ceny nemá. My omlali na slovese a jen na slovese a od nás už úpadek. Naše svobodomyšlnost zakončila osobovo-zením se od vší činnosti a od mravní zodpovědnosti za tu svou nečinnost. Ona zvrhla se u mnohých v pohrdání se všim a a čestným v hrubý, odpuzující materialismus a uživačnost. Přirozené a následky poměry vyvo-zené duchovní nečinnosti. Za jiných příležitostí a podmínek, jiné výsledky bysme viděli. Ale, jak už praveo, těch nebylo. Ideálům a tužbám víry dal se výhost; ale jiné, vznešenější a pokro-čilejší, na jich místa se nepostavily. Vše v život záhrobní jsme se zba-vili. Nemáme nebe, jež je věřícím místem dokonalosti, tedy čestí — souladného uspokojení všech mohut-ností člověka, ku kterému bysme se nesli a o zřekání jeho závodili. Tuto mohutnou pružinu dobrovolně jsme si odřuli a proto záhy mli jsme ji nahradit jinou a všemi silami veslovat k tomu nebi, jež slibuje nám volná myšlenka. Nebi skutečnému, poněvadž už zde na zemi a za živ. Náš duch nechápe možnost posmr-

tného života a sdokonalování se v ní nadpřirozeně; ale přejasně chápe vol-nou práci vývoje a zletelně vidí celým životem přirody se projevující snahu po sdokonalování, a co pak nás lidi se vše, samými dějícími opodstatněné potivně sdokonalová-ní se člověčenstva, na bytosti od-ěvněnější, schopnější, ušlechtlejší a celkem vznešenější. Pokrok, vývoj lidský popřítí se nedá. A jako každý pokrok těne ku větší dokonalosti, čini i lidský pokrok. Jeho cílem je vyšší doko-nalost celého plemene. Dokonalost je souladně sestavení celku v duchu krásna a dobra. Dát světu tělesně i duchovně ty nejkrásnější a nejlepší lidi, toť úkol vědecky dokázaného vývoje lidského. Toť nebe už zde na zemi! Nebe nevěřím. Zde není to ideál krásný, nad jiné povznešený a hodný všeho nadšení, jehož duše lidská schopna jest, i každé činnosti a všech obětí, co jí jen člověk dát a přinéstí může? Pro-covat sám v souhlase s nejvyšší mravností, se zákonů přirody a živo-ta společenského vyplývajících, a dle vědeckého názoru o životě, o své vlastní povznešení — účastně, všemožným sdokonalením sebe sama a svého okolí, a tím zároveň budova-ti na stavbě celkové dokonalosti lidstva — dobývati mu většího štěstí v budoucnosti — tuctiti nebo svým potomkům. Může být něco krásnějšího? Je snad na světě ducha ovcivnějšího, jenž pochopí ideál tento v plném rozsahu, nedal by se ním nadchnout a povzbudit aspoň k takové obětavosti, jakou většina věřící pro své nadpo-zemské, posmrtné nebe přináší? Až zklamání čtená raudila mne soufati, toť přece nevěřím, že by ducha takového bylo, kdyby výchova mezi námi byla případná a žádoucí. My svobodomyšlní dají jsme si ve-spolně takové vychování, jež musí hromadit zklamání na zklamání. Či učili jsme se znát vznešený ideál, jenž je základem a cílem vědeckého názoru o životě, v plném jeho rozsahu a obsahu, abychom dle něho učili se čtiti, mysliti a jednati? Kde je odbyvány byly veliké schůze a porady svobodomyšlných za tím úče-lem? Poněvadž bez organizace všeliká činnost společenská je nemož-ností, kde že je naše moudrá organi-sace? Kde jsou naše duchovní sbory? Naše přednášky pro dospělé a naše školy pro mládež? A v kolika školách svobodomyšlných učí se znát vysoké lidupřejné a lidumilné cíle toho ducha, jež nazýváme svobodo-myslným? O co stáli jsme se lepší my na váze skutečných předností a o co naše děti, pokud nemožouce snést ten suchopárny, dusivý život svých svobodomyšlných rodičů, nestáli se už čtiti všelijakých čtrků, k vůli účastenství aspoň v nějakém duchov-ním životě? Kde je naše písemni-ctví, ten zdroj každého duchovního života? Mimo svých agitátních ča-sopisů máme děl pro tvorbu, slent a povzbuzování vyššího života duchov-ního a společenského velmi málo, a co by snad byly, neodbrájí a nečtou se. Se strachem pomýšlí se na vydání podobného spisku. Není touhy, není nadšení, není života. Vše to kleslo a usnulo naši jednostranností. My nevedli jsme se na vzájem a ve-spolně ku práci plodné; my nevytkli si žádné vznešené ideály, žádné cíle vyšší, dalekosáhlejší, které by nás nadchávaly a nepodnikli žádná díla velká z pohnutek hlubokých, která by nás v činnosti udržovala a k ní stále povzbuzovala. My nedovedli učinit svého nového, v přírodověde-ckém pojmání života obrozeného du-cha plodným — svojí svobodomyšl-ností matkou činů, nových, krásnější svět tvořících. My nedovedli ji životoplatně využítkovat a v ní doce-la se obrodit. My zavrhlí vše staré, o nové se nestarajíce a tak upadli jsme do pouhého živení, v němž

už po leta se nalezáme. Je to stav, který sám ze sebe se nelepí, ale horší. Nestanovi se náprava žádoucí a důkladná, přijde ta naše svobodomyšlnost už známon, vyčlapanou cestou všelijakých těch národnosvo-bodomyslných podniků. Zanikne a musí zastihnout, neb nová pokolení nebudou čtítí a nebudou mocti lití pouhou negací, v neplodném odmít-ání, kteráž okolnost všelijakými čtrkvení je už nyní a bude podějsi ještě více v úspěchu jejich využitko-vání. Náš svobodomyšlný duch zanikne, poněvadž neověděl se živo-ta schopným. Neověděl? Nikoli! Ale poněvadž jsme se o to nepokusili, abychom ho do života uvedli; stanouce se novými jen vůči a slo-ven, ale nikoli skutkem. Upřímnému svobodomyšlníku, neb jak tu se říkává, svobodáři, srdce žalem se rozdírá, když vidí to klesá-ní a ten žalik, to v níve rozpadá-ní se novověkého citáče, a nebož po desítiletí poklekl a oběti přináše—knyž všíl to svou zletou volnou myšlenku mrakánu a duši české mláde-že karaběti předsudka různých čtrků jen proto, že strana svobodomyšlná stala se dobrovolně malomocnou. A na tom nic nezmění několik ná-rodních slů, ani osrodních hřbitovů, třeba by se sebekrásněji. Ty zdě nás nevytrhnu, ani ty pomůcky s českými nápisy. Neb nám schází život, život! Tuhle zaslala jedna čtenáčka z Allegheny City do Amerikána Gerin-gerova dopis, v němž bezděčně celou tu hroznu, zdrcující pravdu vyslovi-la, sděluje asi takto: "Jo sice na kostel nic nedám, ale poněvadž v sni není také nic, tedy chodím sem i tam." Vidíte to! Ten její dopis je pro-cokový a jednoduchý. Mnohému čtenáři vyloudil snad pohrdlivý úsměv na rtech a přece v něm vyslo-vena tak veliká a hrozná pravda. Osa chodí též do kostela, poněvadž v sni není také nic. A podobně, jako tam, je ve všech slnicích: také nic. Divadla, plesy, koncerty, ba ani té loevik nenasytí ducha po životě lač-něho. On se tím povyzráží, potěší, posilní, ale neuspokojuje. On žádá potravu a žádá cit. Zabavy potra-voy duchovní nejsou, ale jen příjem-ným stimulantem — dráždidlem, jako pro tělo opojné nápoje. Těmi svou svobodomyšlnost neudržíme. Je tedy otázka, zdali možno jestě se zachránit? Upadli jsme příliš hluboko v neteč-nost a v pakatelisování všech vyšších duchovních snah, že obávám se, že už záchranu schopni nejsme. Jak obrátit duchovně zraky našeho lidu k ideálům volné myšlenky, čekat duše jejich pro ně ve vroucí horlivost a nachlínout pro zárnou činnost a ke obětě? Snad by to jestě šlo, ale museli by všichni, co v čele na-šem stojí, horlivě, sorně a mocně čtít. Leč toho asi nebude. Žárlivost a závist mezi našimi přirozenými vůdci, tedy lidmi nejspokojnějšími zavinila z velké míry náš nynější neutěšený stav, nebo okem závisti-vým mezi sebou se hlídali, aby žádný z nich nedobyl si mnoho zásluh a ostatní nezastínil. A tak se stalo, že těch zásluh dobyto po čertech málo a těch vymožeností svobodomy-slníků dosaženo jestě málo. A minu lost bývá měřítkem budoucnosti. Na tomto místě musím vrátiti se ku Volnosti. Ona praví, že naši předáci navol se urážek, podezřívá-ní, štvání a pronásledování, kdežto knězi jsou prý vytvrvalější, trpí a jsou jako ze žuly, odtud jejich úspěch a náš neúspěch. V tomto ohledu potřebí vysvětle-ní. Kdo šve a pronásleduje? Mezi svobodomyšlnými jsou štvání a pro-následování ti předáci od svých vlastních — totiž svobodomyšlných předáků i nepředáků; kdežto u kato-liků i protestantů panuje téměř bez-

vyminědná shoda. Všichni ovedky podporují, hájí a zastávají své du-chovní psatě, pečují o jejich výživu a pohodlí, čtrky, organizované celky střeží je ode křivé a proná-ledování kde třeba a oni jak sami, ti páni duchovní, nepotírají se mezi sebou, ale spíše navzájem v práci na roli páni si vypomáhají a dobroz vůli vespolek se povzbuzují a posilují. A na štvání jich a pronásledování z naší strany, na něž snad Volnost re-flektuje, nedají oni nic, docela nic. Jen když jsou u svých all right. Tak jako naši předáci z jejich štvání nic si nedělají. Co nás zbavuje předá-ků, schopných horlivců a nadšených, je otravná závist, štvání a pronáse-dování se strany vlastních stoupenců. Je to hanobné podléhávání a chroni-cký už nevědek a zneustalost svobodomyšlných bratří. Je to duchov-ní vraždění se mezi sebou. Kolik kněží za takového s nimi zacházení se strany věřících a duchovenstva ostalo by žulani? Kolik? Kdyby jsme měli ostat na živu a prospírat co svobodomyšlníci a osvi-ocení národovci i v tomto ohledu mnoho by se muselo napravit. Co pak obětavosti se říká, na její nedostatek Volnost si stěžuje, to musím říci, že nejen nedostatkem duchovního života, výšších čtrů a ideálů, ale i přímým k ní vybzřením byla zabývána. Vim, jak nejpředně-ší svobodomyšlné časopisy libovaly si v poukazování na to, že svobodomyšlní i kdyby na krásné nic neži, skali svou svobodomyšlností, tedy učetř aspoň co by museli dát na kostel. Učtř? Je to jaksi zákonem lidské povahy, že člověk, ovšem podle svých okolností, považuje jistou částku peněz za "útratu", kterou, nedá-li za jedno dá za druhé. To ilustruje velmi trčně následující historka: Dva přátelé procházeli se po ulici. Jeden kouřil, druhý nekouřil. Ten co nekouřil přivedl řeč na kouření a ptal se svého druha mnoholi denně prokouřil a kolik let už kouřil. Ten mu upřímně na to odpověděl. Ne-kouřák jsi se počtá a po chvílice pravil: Vidíš to, příteli, kdybys byl po celá ta leta nekouřil, mohl jsi za ty peníze vlastnit tento dům. Načž odvětil kouřák: Pravda, ale, prosím, kde máš ty ten svůj dům, když jsi nikdy nekouřil? Tázany ostal odpo-věď dlužen. Místo obětavost na účele duchovní společenské, národní a lidumilné, uvedenými výše argumenty tlumit, měli jsme ji jestě povzbuzovat a horlivě povzbuzovat, neb jestliže nějaké duchovní hnutí obětí vyžadovalo a to obětí velkých, bylo to zaji-ště úplné duchovní obrození ve volné myšlence tisíců a tisíců Čechů svobodomyšlných v Americe. Neb co se chtělo a sverchovaně potřebovalo, nebyla jen oprava předešlého, ale zcela nový život. Na co jsme vyšli, nebyla reformace, ale revoluce du-chovní. Jaká míra obětavosti byla tu potřebí! Tim ukončím. Nenapsal jsem uvedené snad proto, abych nápravu spůsobil. Vim, že málokdo bude to číst vůbec a jen tu a tam snad někdo se zájmem chvilkovým. Zvykli jsme si už příliš na "všechny ty rozumu" a proto námi nehnuo. Zrovna jako by nám řekl: "Jen račte sedět." Ovšem dokud je život v těle, je i naděje. Leč já té naděje už mám málo. Chopil jsem se péra jen proto, abych stručně ukázal, že příčiny našeho neutěšeného stavu, do něhož si Volnost stěžuje, nejsou žádnou nerozlučitelnou záhadou a že bysme je tak trochu mohli poznat, kdyby-sme právě chtěli. Jeden svobodomyšlný.

Během války utřil sobě Dr. Lloyd, byv stále porézrností vystaven, součinný. Právě toto: "Neotřím Hoi, to užívání Allen's Lung Balsam dčují, že jsem zdravý a těm se úplněmu zdra-ví."—Nežlíte pokusy s novými a nevyzkoušenými léky. Jestli máte kašel aneb jete-li nachla-zen, užívajte ihned Allen's Lung Balsam.